

Anneli Lehtimäki

esitelmä 12.4.1983

KEVYEMMÄN SARJAN SUKUTUTKINTAA

Koskahan me alamme tiedostaa mikä tai mitä suku on. Lapselle perhe on itsestään selvä asia, mutta ensimmäinen tuntuma jostain pidemmästä ketjusta taitaa tulla silloin kun huomaa, että äitikin on jonkun tytär, sen mummun siellä maalla ja että vielä aika vanha mummukin sanoo sitä ihan ikivanhaa isomummua äidikseen. Siinä kai se tuntuma jostain ketjusta alkaa hahmottua.

Minulla oli onni omistaa oikea maalaismummula, jossa asui juurevasti kolmenkin sukupolven edustajia yhtäikaa. Jo aika pienenä tajusin sen turvallisuuden tunteen mikä vanhassa maalaistalossa on. Vanhat työkalut ja käsityöt antoivat tuntuman sukupolvista, jotka ennen olivat talossa asuneet ja työtä tehneet. Jotkut tavarat kulkivat entisten omistajiensa tai tekijöidensä nimellä: oli Kristiina-muorin paakelssikaappi tai Setä-Kallen kirkkoturkit - setä-Kalle oli ihan eri henkilö kuin minun tuntemani Kalle-setä.

Näiden jo poismenneiden sukulaisten nimiä syntymä- ja kuolinaikoiineen löytyi vanhan kuvaraamatun alkulehdiltä. Kuvaraamattu oli muuten hankalasti käsiteltävä, siinä kun oli muutamia kuvasivuja jotka täytyi osata kääntää niin, ettei niitä nähnyt. Vähän hankalalukuista oli nimiluettelokin, ässät olivat ihan äffämäisen pitkiä ja mustekin oli joskus roiskunut tai levinnyt. Hämmäntävän surulliselta tuntui nimi, joka oli melkein sama kuin omani ja jonka omistaja oli melkein minun ikäisenäni hukkunut Rautajokeen.

Muuten näin jälkeensä ajatellen tuntuu ihmeelliseltä, että isänäitini 12 lapsesta 9 eli varsin korkeaan ikään asti. Niistä kolmestakin vain yksi kuoli johonkin lastentautiin, yksi kuoli kansalaissodan seurauksiin 16-vuotiaana, yksi kuoli hänkin jo aikuisena tapaturmaisesti.

Tämä meidän sukumme on aina ollut innokasta kokoontumaan yhteen milloin syntymäpäiville, milloin häihin tai tieteenkin myös hautajaisiin. On kokoonnuttu myös ihan muuten vaan, nämä muutenvaan-kokoontumiset ovat nyt myöhemmin saaneet sukkokouksen nimen.

Muinaiset sukujuhlat mummulassa paluttavat mieleen epä-lukuisen määrän setiä ja tätejä ja ennenkaikkea kolmisenkymmentä serkkua, jotka siihen aikaan olivat paljon mielenkiintoisempia kuin vanhat, jotka koko ajan kuitenkin - niinkuin nykyinen termi kuuluisi - tekivät sukututkimusta. "Onkos sekin sitten jo kuollut" ja "vieläkös se ja se itte pitää sitä taloansa" ja ennenkaikkea "mistäs se ja se nai". Viitasen-tädin vakio-replikki "onko naitu onko tuttuja kuallu" kulkee vieläkin suvussa lentävänä lauseena.

Eikö muuten olisi tärkeää, että itsekin sukuunsa tutkiessaan ja muutenkin, kirjaisi nämä sukuunsa liittyvät lentävät lauseet, kaskut ja lausahdukset. Ne tuovat sanojansa lähemmäksi kuin pelkät kuivat asiatiedot. Meidän suvussa kulkee vieläkin ahkerassa käytössä eräs isoisäni lausahdus. Joku tädeistäni tuntui vaarin mielestä turhan paljon katselevan erästä naapurinpoikaa, joka vaarin mielestä oli aika mitään tekemätön. Vaari kyllä myönsi kaverin ulkoisen komeuden, mutta toi painavasti esille myös "sen kaiken sorttisen hulluutimuiden" arvosteltunsa hän huipensi sanomalla "Eikä se saa puustakaan mitään". vaari itse oli aika kätevä puu-

töissä. Kun tässä nykypolvessa joku on saamassa vävyä, kuulee melko varmasti tiedustelun "saako se puustakaan mitään".

Intensiiviseen sukututkimukseen osallistuin sivusta-seuraaajana kai 14-vuotiaana. Vaari, joka silloin oli lähempänä 90, eleli vaarinpirtissään tyttärensä hoi-vaamana. Vaarilla oli tallissa oma hevonen joka suhteessa oli yhtä vanha kuin omistajansa, se oli kovin notkoselkäinen joten virallisesta Rusko-nimestä huolimatta nuorempi polvi enimmäkseen sanoi sitä naisten polku-pyöräksi.

Vaari päätti lähteä sukuloimaan Tottijärvelle. Ehdottomasti ei autolla, eikä kenenkään kyydissä, vaan Ruskolla ja itse. "Mutta eihän sitä sinne yksin voi päästää, onhan se monen tunnin matka".

Minähän olinenemmän kuin innokas lähtemään vaarille henkitorveksi, olisipa ihanaa tehdä rekiretki maaliskuun auringossa. Niin tuskastuttavan pitkäveteistä matkaa en ole myöhemmin tainnut tehdä, paitsi tietenkin lentokoneessa.

Suunnilleen jokainen tielläkulkenut vähänkään vanhempi vaeltaja pysäytettiin ja jutun alkuun pääsi helposti: "Tiiättekö vieläkö tuo talo on sen-ja sen hallussa tai mahtaakos se vanha Väärtti tuola mäellä vielä olla hengissä". Tai: ootkos sinä niitä Potteen poikia. Useimmiten puhuteltu oli yhtä innokas sukututkija omasta puolestaan, joten juttua riitti, eikä ollut mitään kiirettä. Helpompia tapauksia minun kannaltani olivat muuttamat samaan suuntaan matkaavat, heidät otettiin rekeen mukaan ja haastateltiin reessä. Tyrvää - Tottijärvi väliltä löytyi runsaasti tuttavlia ja jonkinlaisia sukulaisia tai ainakin sukulaisten tuttavlia. Silloin koko päivän kestänyt rekimatka tuntui tuskastuttavan pitkä-

veteiseltä, mutta vaarilla se oli onnellista sukututkimusta, jota hän muisteli pitkään: muistakkos sinä Anne-li sen mekkosen Sarkolasta sen joka tavattiin siellä Roismalan vaiheilla. Sellainen matka voisi nyt olla kiinnostavampi.

Eräässä kaukaisessa sukkokouksessa tuli kerran pienelle ja pyöreälle kansakoulunopettajalle ja vaarille hankala tilanne, olivat jo pitkään käyneet läpi sukua ja tuttavvia. Mutta sitten tuli tenkkapoo, erään kaukaisen serkun kummin kaiman uutta sukunimeä ei muistettu, ei sitten millään. Viikko kului - vaari palaili hevosellaan Vammalasta toripäiviltä, lähestyi jo koulua ja sieltäpä lyllersi pikkuinen opettajatar koulunmäkeä alas, pyörähti vaarin rattaiden kohdalla takaisin jatkamaan opetustaan, mutta suhahti siinä kääntyessään "se oli Kurujärvi". Vaari myhäili vielä kotonakin.

Meidän suvun vanhoissa perunkirjoissa muuten vaelsi sukupolvelta toiselle tinainen halstoopin mitta ja pläkkisankaiset silmikkasit. Taisimme vähän paheksua sitä sukupolvea joka ne sitten oli hävittänyt, tai olisikohan nämä arvokalat varallisuuden lisääntyessä joutunut sarjaan "muuta talouskaluja". Eräässä perunkirjassa muuten oli käytetty mainintana sairaanhoitopalkkiosta: sairaan vastustamisesta 45 markkaa (kolmelta kuukaudelta 50 penniä vuorokausi). Muutenhan olivat perunkirjoitukset kiitettävän tarkkoja, mainitaan se viimeinenkin lampaankello.

Varmaan olisi aiheellista vielä nykyäänkin merkitä ainakin suurempiin käsitöihin nimikirjaimet ja valmistusvuosi. Jos meidän jälkeemme tulevat sukupolvet ymmärtävät säilyttää arvokkaat käsityöt yhtä hyvin kuin edeltäjämme tai mekin niin ne kertovat suvun historiaa nekin. Veljelläni on nykyään hallussaan aikaisemmin mainitsemani Kristiinamuorin paakelssikaappi, se oli helppo tunnis-

taa koska ovelissa oli kaikkien nimien alkukirjaimet ja vuosiluku. Tosin jo perimätietokin kertoi kaapin ensimmäisen omistajan. Kassu teki meidän nuorille perheille hienot leipälapiot, teki niihin hienoja kaiverruksiakin mutta melkein perheriitaa täytyi lietsota ennenkuin hän suostui tekemään nimikirjaimet ja vuosiluvun.

Joskus sattumakin tuo mukavaa lisää sukututkimukseen. Veljeni asioi aivan muissa asioissa maanmittaushallituksessa ja sattui siellä eräällä pöydällä näkemään pinon vanhoja karttoja, jossa päällimmäisessä näki oman nimensä tosin ruotsalaisella A:lla kirjoitettuna, mutta tuttua seutuahan se esitti, tässä on siitä valokopio.

On hienoa tutustua täällä hyvässä seurassa sukututkimuksen tieteelliseen puoleen, mutta mielestäni on suvun perimätiedon, kaskujen, asiakirjojen, käsitöiden ynnä muiden perintökalujen säilyttäminen yhtä tärkeätä.

Kristiinamuori, se jolla oli se paakelssikaappi, oli pitokokki ammatiltaan, etten sanoisi läänintaiteilija alallaan. Hänen jäämistöään on tämä Kokkikirja vuodelta 1849. Tämä on ensimmäinen suomenkielinen keittokirja, josta hiljattain otettiin näköispainos. Tärkein keittokirjani tosin ei kovin paljon kokeiltu.

Maineikas suomalainen tiedemies Björn Curten julkaisi hiljattain hienon esseekokoelman Miten mammutti pakastetaan, se on paleontologiaa, eikä keittokirja.

Kirjan alkusanoissa Curten sanoo menneisyyden tutkimisesta asian joka sopii sukututkimukseenkin, hän sanoo näin:

Kaukainen menneisyys merkitsee ehkä useimmille pelkkää tuhkaa, ruukunsirpaleita ja pölyä. Minulla puolestani on taipumus nähdä elämän, hengen ja lämmön mahtava vilske. Dinosaurius on hauskenpi otuksena joka kerran on elänyt, kuin hirviömäisenä luurankona jollainen se nyt sattuu olemaan.